

**FONAMENTS SOCIALS DEL COMPORTAMENT HUMÀ
SEGONA ACTIVITAT D'AVUACIÓ CONTINUADA
"TALLER D'ANÀLISI DE L'ACTUALITAT"**

Gemma Pérez Moliner

1. INTRODUCCIÓ

La problemàtica

La problemàtica manifesta que reflecteixen els articles se centra en les condicions de vida en que són obligats a viure els immigrants il·legals que entren a Espanya per les Illes Canàries. Els articles descriuen condicions escandalosament denigrants, unes que ja hem vist reflectides en altres col·lectius marginals com l'amuntegament i la carència dels recursos bàsics, i altres que vulneren directament els drets fonamentals de les persones: "no había aire, era una sola habitación en la que no entraba la luz y además, si te encontrabas mal, te daban Panadol".

Des de el passat gener del 2002 el govern espanyol promulgà un decret executiu que determinava la regularització de la situació només d'aquells immigrants que poguessin demostrar la residència continuada a l'Estat espanyol al menys durant els darrers tres anys (com a il·legals!!). Tots aquells que no compleixen aquest requisit es converteixen en "víctimes" propícies per a ser detingudes i portades a un CIE i posteriorment a un CETI o, en el cas dels marroquins, portades a un CIE i expulsades.

Com a problemàtica de fons, hi trobem el problema de la immigració il·legal a l'Estat espanyol, tant a partir dels immigrants que en són protagonistes com a partir de la reacció de la societat espanyola i la forma que té el govern espanyol d'encarar aquesta problemàtica (a través de lleis que regulen la vinguda d'immigrants no desitjats).

El context

En plena expansió econòmica dels països occidentals, els habitants del cada cop més empobrit "tercer món" busquen sortides desesperades a la seva situació igualment desesperada.

El fet és que Europa, i Espanya com a portal d'Europa pels immigrants provinents d'Àfrica (per proximitat) i Sud-Amèrica (per l'idioma), està rebent en les darreres dècades una allau d'immigrants en busca d'una "oportunitat". Les deteriorades condicions de vida als seus països de procedència (falta de recursos, de llibertats personals, desestructuració econòmica... fam, guerres, malalties...) fan que aquests individus decideixin traslladar-se a països on suposadament les condicions són més favorables i on podran obtenir tot allò que els hi manca al seu país d'origen.

Un dels detonants de la immigració en massa cap a Europa -a part de les ja esmentades carències- és la idea que Europa pot ser "la terra de les oportunitats", idea alimentada per l'exposició esbiaixada que la TV fa dels valors "occidentals". En el context global de la "societat de la informació", aquesta darrera arriba a quasi tots els punts del planeta i genera conseqüències específiques a cada comunitat específica. No deixa de resultar paradoxal que el desenvolupament de la tecnologia als països bressol de la immigració no vagi parell a les necessitats que aquesta genera.

Espanya és un país fronterer entre el nord i el sud, entre Europa i Àfrica, entre "països rics" i "països pobres"; en aquest context, Espanya es converteix en la porta cap al benestar europeu que rep a la majoria d'immigrants "no desitjats", així, trobem repartits pel territori els CETI (Centro de Estancia Temporal de Inmigrantes -de règim obert- a Ceuta i Melilla) i els CIE (Centro de Internamiento de Extranjeros -de règim tancat- a Barcelona, Madrid, Màlaga, Múrcia, Las Palmas i València).

Per una altra banda, la política referent a la immigració que porta a terme el govern espanyol, afavoreix les situacions de concentració d'aquells immigrants que no aconsegueixen els seu objectius i són detinguts a la primera frontera.

Sense intentar esbrinar si les lleis sobre la immigració (Llei d'Estrangeria) són justes o no, si són adequades o no, o si vulneren els drets humans o no, el fet és que la legalitat vigent a l'Estat espanyol determina que un individu procedent d'un tercer país no pot travessar les fronteres espanyoles sense complir uns determinats requisits. En el moment en que els immigrants a que fan referència les notícies ho intenta i és detingut, es considerat un transgressor de la llei. L'individu està detingut en espera que la màquina de l'Estat enllesteixi la burocràcia necessària per retornar-lo al seu país d'origen. Aquests CETI i CIE són els llocs on els immigrants resten detinguts.

Els actors

Podríem identificar com a actors en aquest tipus de situacions per una banda els immigrants retinguts i per altra banda als representants de l'administració que planifiquen la construcció del Centre i els qui el dissenyen.

En el moment actual, inclòs podríem afegir altres possibles modificadors de la situació com podrien ser els periodistes que donen publicitat a les condicions de vida dels immigrants en aquest tipus de Centre.

2. ANÀLISI

Perquè entenem com a conflictual la vinguda d'immigrants a l'Estat espanyol i perquè es donen situacions com les dels CIE de Canàries, que també són conflictives?

Els desitjos contraposats

En general podem dir que l'aparició d'immigrants il·legals és una situació conflictiva pel fet que la seva presència no és requerida pels nadius. Els immigrants dels que parlen els articles NO són desitjats; la seva vinguda ataca els desitjos i la voluntat dels nadius i apareix el conflicte.

Segons Boulding (1962), "es dona conflicte quan hi ha una situació de competició en què els partits són conscients de la incompatibilitat de futures posicions potencials i en els quals cada partit desitja ocupar una posició que és incompatible amb els desitjos de l'altre". Així doncs, tenim uns individus que venen a buscar uns bens que els nadius també desitgen; i com que aquests darrers no estan disposats o no poden compartir-los, es dona el conflicte definit per Boulding.

És a dir, objectivament, ambdós col·lectius desitgen els mateixos recursos: en principi una feina que es tradueix en diners i que al seu torn es tradueixen en benestar social. En la nostra societat i moment actuals, aquest bé és escàs, llavors tenim les dues premisses que calen per què es donin conflictes 1) valors comuns traduïts en feina i diners i, 2) l'escassetat d'aquests valors.

Les comunitats no integrades

El col·lectiu immigrant pertany a una o més d'una comunitat diferent de la nadiua –marroquins, subsaharians, sud-americans...-; diferents en costums, en normes sobre el matrimoni, sobre la comunicació, amb els seus propis ritus, festes, tradicions i, especialment, amb la seva pròpia religió.

En un extrem de simplificació, podríem dividir la població del territori espanyol en comunitats diferents –comunitat nadiua i comunitats no nadiues-, això és, conviuen en el mateix espai físic, però no estan integrades entre elles. En la majoria dels casos espanyols, marroquins i subsaharians comparteixen poques o cap característica comunitària. Així, aquesta, per si mateixa, és una font de conflicte entre les dues comunitats.

Veiem que aquesta premissa és tinguda en compte en la construcció i administració dels CIE de les Illes Canàries : "(...) En principio, el número de patios servirá para separar a las mujeres de los hombres y, entre estos, a los subsaharianos de los marroquíes y a éstos, de los saharauis, para evitar conflictos".

Altres aspectes mantenidors del conflicte

- l'actitud hostil dels nadius davant els estrangers deguda en part a que l'actual Estat espanyol és hereu d'un període històric de quasi quaranta anys d'auto aïllament del context internacional. Aquesta situació és diametralment diferent de la viscuda pels emigrants espanyols a partir dels anys 50. Aquests, bé es trobaven amb una Europa falta de ma d'obra per a ser reconstruïda després de la Segona Guerra Mundial, o bé emigraven per raons polítiques i per aquest motiu solien ser ben acollits, per tant en aquest cas ens trobem davant d'una immigració desitjada per la població local.
- la influència dels mitjans de comunicació en destacar els episodis violents protagonitzats per immigrants (robatoris, violacions, falsificació de documents oficials, xarxes de traficants...) com si representessin un percentatge molt elevat de la delinqüència -segons dades del INE de 1994, tan sols el 6% de les condemnes feien referència a estrangers.
- la comparació implícita d'aquests immigrants amb els que tenen un nivell econòmic més alt, procedents d'Europa i els Estats Units. Els uns venen a "adquirir riquesa" i els altres venen a "deixar riquesa"; aquest seria el component econòmic del conflicte.
- Espanya és un país que fa poques dècades era qualificat com a "país en vies de desenvolupament", actualment, i especialment després de la Transició, hi ha un desig dels espanyols d'identificar-se amb les comunitats del "Món Occidental", per tant, es dona una percepció dels immigrants procedents de països desfavorits econòmicament com a obstacle per a aconseguir aquesta identificació.

La lluita

Ens trobem davant d'un conflicte latent per la mera oposició d'interessos que es dona entre les comunitats nadiua i immigrant (quan percebem que hi ha desitjos contraposats com les normes comunitàries implícites a les que hem fet referència abans, o quan ambdós grups volen establir-se al mateix territori o percebre els mateixos avantatges socials o accedir a les mateixes feines).

Poc a poc, el conflicte latent es va fent més manifest, el conflicte es verbalitza (quan apareixen referències explícites als mitjans de comunicació), i uns obstaculitzen les accions dels altres cada cop més notòriament. Es passa gradualment del conflicte latent al conflicte manifest.

Hauríem de remuntar-nos al menys dues dècades per trobar els orígens latents del conflicte manifest al que dona lloc la immigració a l'Espanya actual. Trobem un exemple del pas del conflicte latent al manifest en la Llei d'Estrangeria: en un intent de regular, al 1985 es creà la primera Llei d'Estrangeria; modificada en diverses ocasions, la Llei d'Estrangeria ha passat gradualment –en cada modificació– de ser un procés regularitzador, acollidor i de caire social, a ser –avui– una institucionalització de les diferències entre nadius i immigrants i un obstacle difícil de superar per a tots aquells que venint d'un altre país pretenen establir-se o treballar a Espanya.

Encara que el subtítol "*sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social*" objectivament no implica cap tipus de conflicte, en realitat, es tracta d'una de les armes que els nadius utilitzen per a obstaculitzar les accions dels altres en aquest conflicte, com a barrera per la consecució dels desitjos dels immigrants.

En aquest conflicte de possibilitats desiguals, els nadius ataquen els immigrants amb les armes que la llei creada per ells mateixos els proporciona; al seu torn, les armes dels immigrants consisteixen en tot allò que els impulsa, a pesar de tot, a deixar enrere família i comunitat i a venir una i altra vegada a Europa. Desafiant així la prohibició que signifiquen les Lleis d'Estrangeria.

Com a extrem de confrontació hi trobem els esclats de violència; aquesta és dona entre dues o més comunitats immigrants (raó per la qual són separats als CIE) i, com sabem a través dels mitjans de comunicació, la violència es dona també entre la comunitat nadiua i la comunitat immigrant. Els qui rebutgen l'altre emprenen accions violentes contra els rebutjats. Seguint les definicions de Coser, el conflicte autèntic que en principi seria la lluita per la riquesa i el benestar, es torna conflicte inautèntic creant els episodis de violència xenòfoba gratuïta que res tenen ja a veure amb la lluita pels recursos.

La resolució del conflicte

Podríem buscar les arrels del conflicte tan lluny com volguéssim, des de l'època colonial que va assentar les bases de la situació econòmica actual dels països pobres fins a les emigracions en massa dels europeus entre 1846 i 1939 cap a Sud-Amèrica principalment. Això no vol dir que per arrelat, el conflicte no evolucioni i canviï juntament amb la societat i la seva manera de veure la immigració.

Sense voler simplificar aspectes tan complicats i que beuen de tan diverses fonts, com és l'evolució del mercat laboral, hauríem de pensar que el "problema" de la immigració és un conflicte en constant evolució, com també ho és el pensament de les diverses generacions. Cada generació nova té al darrere una història diferent i participa d'un món cada cop més comunicat i que cada cop es veu més influït i modificat per les diverses comunitats existents. Dintre d'aquest context, el que avui és un conflicte pot deixar de ser-ho per via d'un canvi –sempre gradual– en les influències que les diverses comunitats s'aporten entre elles. Vist així:

En els darrers anys, la població espanyola ha passat de pensar en la immigració com una plaga (50% de la població segons enquesta del CIS del 1991), a pensar majoritàriament (80% segons enquesta del CIS de 1996), que els immigrants dels països subdesenvolupats venen a Espanya en resposta a una demanda d'ocupació de llocs de treball que els nadius menyspreen.

Les causes d'aquest canvi de pensament són diverses i tenen en compte molts aspectes socials, econòmics i polítics. L'augment de l'acceptació dels immigrants com a ocupadors d'aquests llocs de treball podria confluïr en un futur en un augment de l'acceptació de la vinguda d'immigrants i de la "suavització" de les condicions de la vinguda que l'Estat espanyol regula.

Per altra banda, en una Espanya en mig d'una forta retrocessió de la taxa de natalitat, la vinguda d'immigrants que veuen néixer els seus fills dins el territori espanyol aporta "sang nova" a l'economia que ha de sustentar una població cada cop més vella i que cada cop viu més anys.

3. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

- Fonaments Socials del Comportament Humà: Mòdul 4. El conflicte Social.
- Article: "Interior prepara un centro para los inmigrantes de Fuerteventura que simula una prisión". El Periódico de Catalunya. 25/01/02.
- Article: "He pasado días sin ver la luz". La Vanguardia. 18/03/02.

http://www.naya.org.ar/congreso2002/ponencias/margarita_del_olmo.htm

<http://www.ucm.es/info/uepei/le2.html>

http://www.latex.um.es/cormu/bibliografia/Zamora_Exodo.html

http://www.webislam.com/numeros/2001/05_01/Inmigraci%C3%B3n_Espa%C3%B1a.htm

<http://www.llacta.org/organiz/llactacaru/coms/c0027.htm>

<http://www.mir.es/extranje/reggral/centro2.htm>

http://www.cear.es/Documentos/Archivos/centro_internam.html

<http://www.sosracisme.org/centres-esp.htm>

* * * * *